

Rapport

Strategi for vareproduserende industri

Mars 2026

Norsk Industri

Fellesforbundet

STYRKE

Innhold

Sammendrag	3
Markeder for økt vareproduksjon	
Samarbeid for økt produktivitet	
Kompetanse for industrivekst	
Forskning for industriutvikling	
Virkemidler for framtidens industri	
Oppfølging av strategien	
Innledning: Vareproduksjon i en ny tid	7
Kapittel 1: Vareproduserende industri	9
Kapittel 2: Ambisjon: Økt verdiskaping og eksport	11
Kapittel 3: Industrien – en bærebjelke for velferdssamfunnet	13
Kapittel 4: Produktivitet i industrien	16
Kapittel 5: EU og verden	19
Geopolitisk bilde	
EU bygger industriell konkurransekraft	
Kapittel 7: Industriens rammevilkår	22
Kapittel 8: Tiltak for økt verdiskaping og eksport i vareproduserende industri	25
Markeder for økt vareproduksjon	
Samarbeid for økt produktivitet	
Kompetanse for industrivekst	
Forskning for industriutvikling	
Virkemidler for framtidens industri	
Oppfølging av strategien	39

Sammendrag

Norsk vareproduserende industri har potensial for vekst, innovasjon og eksport, og dermed økt verdiskaping og flere arbeidsplasser. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke legger med dette frem en strategi med tiltak for å realisere følgende ambisjon:

Økt verdiskaping og eksport i den vareproduserende industrien i Norge

- Høyere produktivitetsvekst enn våre viktigste handelspartnere
- Verdensledende på å kombinere høyteknologi med fagarbeiderkompetanse

For å realisere ambisjonen er det nødvendig med nye tiltak og virkemidler som supplerer og forsterker allerede vedtatt politikk for den vareproduserende industrien. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke er enige om 27 anbefalinger til tiltak og virkemidler innen fem prioriterte områder. I tillegg foreslår partene to konkrete tiltak for videre oppfølging av strategien.

Markeder for økt vareproduksjon

HOVEDUTFORDRING:

Vareproduserende industri har for lav eksportvekst, manglende synlighet og svak utnyttelse av verdikjeder.

ANBEFALTE TILTAK OG VIRKEMIDLER:

- Prioritere eksportsatsning for vareproduserende industri, med større involvering av partene.
- Støtte etablering av regionale leverandørnettverk og et industrielt leverandørutviklingsprogram.
- Stimulere til bruk av norske underleverandører i eksportrettede prosjekter.
- Forenkle industriens tilgang til informasjon om inngåtte gjenkjøpsforpliktelser og -avtaler, samt forbedre myndighetenes kunnskap om hva norsk industri kan levere av produkter og tjenester.

Samarbeid for økt produktivitet

HOVEDUTFORDRING:

- Lav produktivitetsvekst, manglende implementering av ny teknologi og behov for bedre samarbeid i verdikjeden.

ANBEFALTE TILTAK OG VIRKEMIDLER:

- Legge til rette for at Produktivitetsspranget videreføres med minst 10 nye bedrifter årlig. Dette krever at det etableres en mer forutsigbar finansieringsordning for tilbudet. Tjenesten bør sammen med et nasjonalt Industri 4.0-kompetanseprogram knyttes til ordningen Norsk katapult.
- Etablere industrielle treningsarenaer gjennom en koordinert satsing der industrielle klynger, inkubatorer og innovasjonsselskaper, samt andre relevante virkemidler for industrien kobles sammen til en helhetlig og videreutviklet katapultsatsing.
- Etablere nye katapultsentre, som supplerer dagens testinfrastruktur.
- Delta aktivt i det europeiske samarbeidet for industrielle testsentre.

Kompetanse for industrivekst

HOVEDUTFORDRING:

- Mangel på relevant kompetanse, utfordringer med rekruttering og behov for livslang læring.

ANBEFALTE TILTAK OG VIRKEMIDLER:

- Etablere tett og forpliktende samarbeid mellom Regjeringen, Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke om oppfølging av kompetansetiltakene i Industrimeldingen.
- Etablere flere relevante utdanninger som årsenheter, ingeniør- og masterløp og nærings-PhD, samt flere etter- og videreutdanningstilbud som er tilpasset industriens behov.
- Gjøre Industriens kompetansefond kjent, slik at flere får anledning til å ta etter- og videreutdanning, og evaluere hvordan ordningen over tid kan forbedres.
- Styrke fagskolene, etablere flere fleksible løp for etter- og videreutdanning, sørge for økt innsats for lærlinger i industrifagene, og gjøre opplæringen i videregående skole mer praksisnær.
- Sikre gode, og nok plasser, i det regionale utdannings- og opplæringstilbud innen industrifag. Partene mener at fylkeskommunene bør prioritere å utvikle sterke samarbeidsstrukturer med næringslivet for å tilby relevante og framtidsrettede kvalifiseringsløp, og vil bidra til dette.
- Prøvenemdene er avgjørende for kvaliteten i fagopplæringen, og må styrkes.

- For fag med få plasser bør det utvikles regionale kompetansesentre i fylkene, slik som for eksempel K-Tech på Kongsberg, Læringsfabrikken på Raufoss og OFIR i Rogaland.
- Fylkene må sikres ressurser til inkluderingsprosjekter som involverer NAV og lokalt næringsliv, inkludert at fagopplæringen for eldre lærlinger styrkes.
- Skolere karriererådgivere i skolen om yrkesmuligheter og kompetansebehov i norsk industri.

Forskning for industriutvikling

HOVEDUTFORDRING:

- For lav FoU-innsats, både fra det offentlige og næringslivet, gevinster fra forskningen tas i for liten grad ut i bedriftene i praksis, og mangel på et SFI-senter for industriell vareproduksjon.

ANBEFALTE TILTAK OG VIRKEMIDLER:

- Prioritere virkemidler som utløser økt FoU-innsats i næringslivet.
- Øke de offentlige investeringene i næringsrettet forskning og innovasjon til 1,25 prosent av BNP fram mot 2030.
- Den næringsrettede forskningen under Norges Forskningsråd må i større grad bidra til involvering av industri og næringsliv for å sikre relevante programmer. I tillegg bør det vurderes incentiver som bidrar til at gevinster fra forskning som gjennomføres faktisk operasjonaliseres i bedriftene.
- Mobilisere sentrale industriaktører til en ny søknad om SFI-senter for industriell vareproduksjon med tydelig ansvar for å utvikle nye produksjonsprosesser i samarbeid med katapultsentre og industriklynger.

Virkemidler for framtidens industri

HOVEDUTFORDRING:

- Fragmenterte støtteordninger, vanskelig tilgang til risikoavlastning og behov for bedre offentlige innkjøp.

ANBEFALTE TILTAK OG VIRKEMIDLER:

- Det næringsrettede virkemiddelapparatet må ha ordninger med tilstrekkelig risikoavlastning til prosjekter i den vareproduserende industrien som bidrar til å nå fastsatte klima- og miljømål. I tillegg bør samfunnshensyn som for eksempel sikkerhet, beredskap og kontroll på kritiske industrielle verdikjeder, vektlegges sterkere i det næringsrettede virkemiddelapparatet.
- Inkludere partene i arbeidslivet bedre i det kontinuerlige forbedringsarbeidet med Én vei inn, og i utvikling av en ny samhandlingsmodell for aktørene i virkemiddelapparatet.

- Gjennomføre et kompetanseløft for offentlige innkjøpere om vektlegging av kvalitet, klima- og miljø, sikkerhet og beredskap i offentlige anskaffelser, med mål om å forbedre kunnskapen om norske industribedrifter som kan levere miljøvennlige og innovative produkter og tjenester.
- Stille tydeligere krav til investeringer i forskning og innovasjon ved offentlige anskaffelser.
- Innrette lån- og garantiordninger, skattefunn og andre tidligfasemidler til også å omfatte innovasjon som bidrar til investeringer i produksjonsutstyr, automatisering, robotisering, digitalisering, som gir skalering av produksjon.
- Forenkle regelverk og rapporteringskrav til støtteordninger i virkemiddelapparatet, med mål om å gjennomføre flere innovasjonsprosjekter.

Oppfølging av strategien

Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke foreslår at Nærings- og fiskeridepartementet etablerer et kontaktforum for den vareproduserende industrien. Kontaktforumet bør bestå av representanter for partene, supplert med bedriftsrepresentanter, tillitsvalgte i den vareproduserende industrien og academia. Kontaktforumet bør også inkludere deltakere fra andre relevante departementer.

I Regjeringens Veikart 2.0: Grønt industriløft som ble lagt frem i 2024, fremgår det også at Regjeringen vil etablere et topplederforum som møter næringsministeren regelmessig. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke mener at et topplederforum vil bidra til oppfølging av strategien.

Kapittel 1

Innledning: Vareproduksjon i en ny tid

Norske produksjonsbedrifter er konkurransedyktige på kvalitet, leveransepresisjon, funksjon og pris. Det betyr at norsk vareproduserende industri har potensial for vekst, innovasjon og eksport, og dermed økt verdiskaping og flere arbeidsplasser.

Norsk vareproduserende industri er generelt moden, har høy teknologiaksept og sterk grunnkompetanse. Denne situasjonen er imidlertid ikke jevnt fordelt. Arbeidet med denne strategien har avdekket at følgende er blant industriens utfordringer, særlig blant små og mellomstore bedrifter:

- **Manglende kapasitet til innovasjon og omstilling:** Mange bedrifter har begrensede ressurser og tid til å planlegge og gjennomføre digitaliserings- og automasjonsprosjekter.
- **Kompetansegap hemmer gevinstrealisering:** Mangel på teknologisk, organisatorisk og strategisk kompetanse gjør at potensialet i ny teknologi ikke tas ut i praksis.

- **Lav risikovilje bremser utviklingen:** Bedrifter nøler med å sette i gang prosjekter uten umiddelbar avkastning, noe som forsinker nødvendige investeringer og læring.

Regjeringen Støre la våren 2025 frem en Stortingsmelding om industripolitikk (Meld. St. 16 (2024–2025))¹. Ett av tiltakene i meldingen var å invitere vareproduserende industri til å lage en strategi med ambisjoner og tiltak.

Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke legger med dette frem en strategi for den vareproduserende industrien i Norge.

Strategien beskriver hva som skal til for å videreutvikle en lønnsom, nyskapende, høyeffektiv og bærekraftig vareproduserende industri i Norge, og bygger videre på Norsk Industris veikart for ulike industribransjer ² og Regjeringens grønne industriløft ³. Strategien har tatt utgangspunkt i vareproduserende industri tilknyttet teknologisk avansert produksjon eller som utnytter ny produksjonsteknologi for å styrke egen konkurransekraft.

Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke står samlet bak strategien. Siva har hatt oppdraget med å være sekretariat. Fem faggrupper har vurdert utfordringer, muligheter og nødvendige tiltak på sine områder. Det har blitt gjennomført innspillmøter med industrien i alle regioner. Over 70 bedrifter har bidratt i arbeidet med å lage en strategi med ambisjoner og tiltak for vareproduserende industri.

Se vedlegg 1 om prosessen og hvem som har deltatt i faggrupper og på innspillmøter

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20242025/id3093608/>

² <https://www.norskindustri.no/dokumenter/bransjedokument/veikart-i-norsk-industri/>

³ <https://www.regjeringen.no/no/tema/naringsliv/gront-industriloft/id2920282/>

Kapittel 2

Vareproduserende industri

Vareproduserende industri, manufacturing industri, produksjonsindustri og ferdigvareindustri er betegnelser på samme industri.

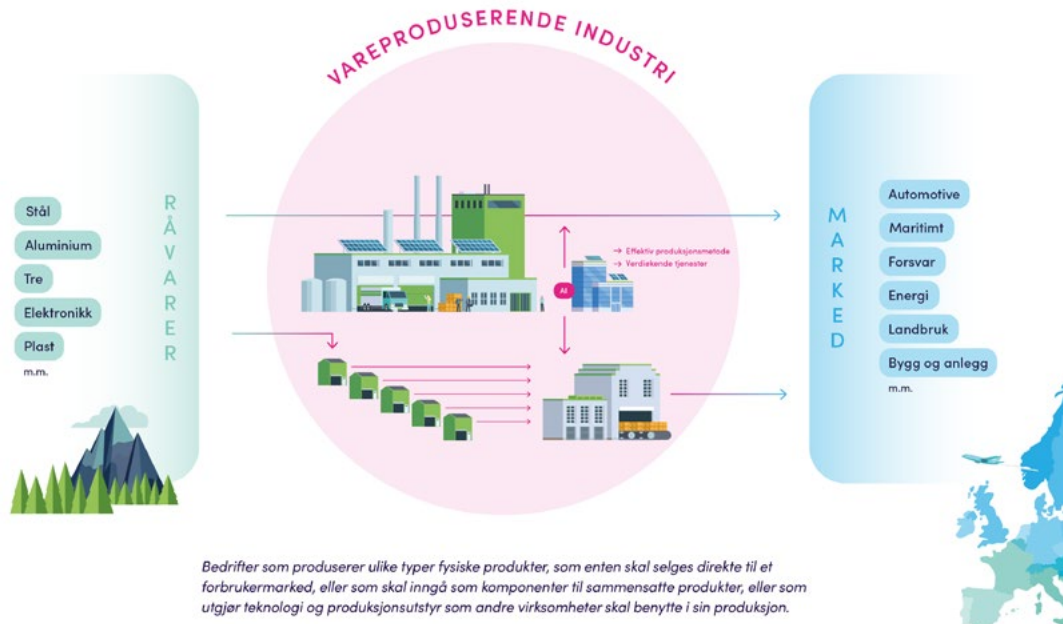
Vareproduserende industri leverer produkter til et bredt og mangfoldig spekter av kunder, og er avgjørende for andre sektorer og verdikjeder gjennom å tilby skreddersydde løsninger.

I Industrimeldingen beskrives vareproduserende industri på følgende måte:

Norsk vareproduserende industri omfatter en rekke bedrifter som produserer ulike typer fysiske produkter, som enten skal selges direkte til et forbrukermarked eller som skal inngå som komponenter til større leveranser eller systemer. (...) Bedriftene leverer produkter til en bred og mangfoldig kundegruppe, og kan være helt avgjørende for andre sektorer og verdikjeder ved å tilby skreddersydde løsninger for å møte sine kunders behov.

Figuren under gir en illustrasjon over sentrale elementer for en innramming av betegnelsen vareproduserende industri.

Figur 1: Vareproduserende industri

Det er avgjørende for bedriftene (uavhengig av sektor eller bransje) å følge med på den teknologiske utviklingen, ta til seg avanserte organisasjons- og produksjonsteknologier og anvende dem i en norsk sammenheng.

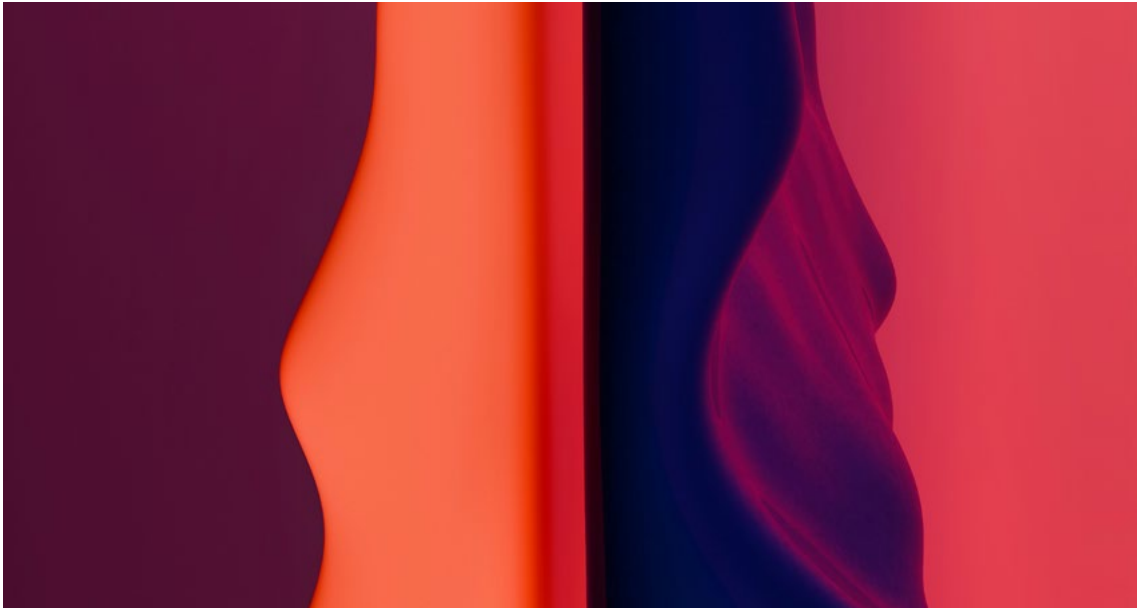
Markedsmuligheter, forventninger og regulatoriske krav gjør at vareproduserende industri må jobbe for å øke bruken av bærekraftige materialer, designe for reparasjon, reproduksjon og gjenbruk, minimere energibruk, bruke fornybar energi, samt sikre miljøvennlig og kostnadseffektiv produksjon.

I denne strategien har vi tatt utgangspunkt i vareproduserende industri med teknologisk avansert produksjon og industri som utnytter, eller kan ta i bruk, ny og mer effektiv produksjonsteknologi for å styrke sin konkurransekraft. Bedriftene inngår i verdikjeder til blant annet forsvarsindustrien, bilindustri, romindustri, petroleum, fornybarnæringen, maritim bransje, havbruk, teknologiindustri, prosessindustri. De fleste bedriftene er i bedriftsmarkedet, og retter seg i mindre grad mot forbrukermarkedet.

Den vareproduserende industrien er lokalisert over hele landet, men vi finner konsentrasjoner i og rundt industriparke og industriklynger. I motsetning til mye annen industri i Norge, er ikke den vareproduserende industrien direkte utviklet med utgangspunkt i naturressursene våre. Mange bedrifter er likevel leverandører til krevende markeder i en rekke andre industrier. Konkurransen internasjonalt skjer gjerne gjennom design, merkevarebygging og effektiv produksjon fra start til slutt.

Kapittel 3

Ambisjon: Økt verdiskaping og eksport

Norsk vareproduserende industri kan øke verdiskapingen og eksporten. For å få dette til må industrien kombinere høyteknologi og fagarbeiderkompetanse, og samtidig være konkurransedyktig internasjonalt på effektivitet, innovasjon og bærekraft.

Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke er enige om følgende ambisjon for den vareproduserende industrien i Norge:

- **Økt verdiskaping og eksport i den vareproduserende industrien i Norge**
 - Høyere produktivitetsvekst enn våre viktigste handelspartnere
 - Verdensledende på å kombinere teknologi med fagarbeiderkompetanse.

For å realisere denne ambisjonen må vareproduserende industri prioritere noen nøkkelområder. Denne strategien skal bidra til at norsk vareproduserende industri:

- tar i bruk mer teknologi i produksjonen
- får økt tilgang på nødvendig industriell kompetanse

- øker andelen av små og mellomstore bedrifter på avansert industrinivå (Industri 4.0⁴)
- bedrer samarbeidet i verdikjedene
- øker tempoet i den grønne omstillingen
- etablerer flere produksjonsbedrifter i Norge
- flagger flere produksjonsbedrifter hjem til Norge
- øker investeringer fra privat kapital i vareproduserende industri

Med en målrettet satsing skal norsk vareproduserende industri levere økende verdier til samfunnet, trygge arbeidsplasser og stå bedre rustet til å møte globale utfordringer. Morgendagens industri skal bygges på effektivitet, innovasjon og et solid samspill mellom alle aktører i verdikjeden. Økt produktivitet og grønn omstilling må skje gjennom godt partssamarbeid mellom ledelse og ansatte, slik at teknologisk utvikling bidrar til både økt verdiskapning og flere trygge arbeidsplasser i industrien.

4 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/veikart-2.0-gront-industri/loft/id2996119/>

Kapittel 4

Industrien – en bærebjelke for velferdssamfunnet

Vareproduserende industri inngår i verdikjeder på de aller fleste områder, og utgjør en stor og viktig del av norsk industri. Sammen med øvrig industri, er den vareproduserende industrien avgjørende for norsk verdiskaping, eksportinntekter, omstilling, sysselsetning og bosetning. Den er en bærebjelke for velferdssamfunnet.

Industriproduksjon har en betydelig rolle i utvikling av ny teknologi, kunnskap, og løsninger, som er til nytte for samfunnet generelt, og gir økte inntekter og levestandard lokalt, nasjonalt og globalt.

I 2023 utgjorde industriproduksjon syv prosent av BNP i Norge, og industrien sysselsatte 224 000 personer. Industrien står for om lag 11 prosent av omsetningen i næringslivet⁵.

⁵ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20242025/id3093608/>

Verdiskaping, og sysselsetting varierer sterkt mellom ulike industribransjer og avhenger blant annet av utvikling i priser, konjunkturer, etterspørselsforhold, osv. Tabell 1 er hentet fra Industrimeldingen og viser sysselsetting i industrien fra 2018 – 2023. Samlet har det vært en økning i sysselsettingen i industrien på fire prosent disse årene, fra ca. 216 000 til 224 000 sysselsatte. 8 000 av de nye arbeidsplassene i perioden har kommet i produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner, samt reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr, dvs. typisk vareproduserende industri. I tillegg til direkte arbeidsplasser, kommer sysselsetting hos underleverandører.

Tabell 1: Sysselsetting i industrien (1000 personer) fordelt på næringsgrupper 2018–2023

	2018	2023	Endring i %
Nærings-, drikkevare- og tobakksindustri	49,5	51,7	+ 4 %
Tekstil-, beklednings- og lærvareindustri	4,7	4,9	+ 4 %
Trelast- og trevareindustri, unnsatt møbler	13,1	12,7	- 3 %
Produksjon av papir og papirvarer	2,8	2,6	- 7 %
Trykking og reproduksjon av innspilte opptak	4,8	3,9	- 19 %
Oljeraffinering, kjemisk og farmasøytisk industri	13,4	13,8	+ 3 %
Gummivare- og plastindustri, mineralproduktindustri	14,8	14,5	- 2 %
Produksjon av metaller	10,3	10,5	+ 2 %
Produksjon av metallvarer, elektrisk utstyr og maskiner	54,0	59,9	+ 11 %
Verftsindustri og annen transportmiddelindustri	20,5	19,1	- 7%
Produksjon av møbler og annen industriproduksjon	8,5	8,6	+ 1%
Reparasjon og installasjon av maskiner og utstyr	19,6	21,6	+ 10 %
Sum	216	224	+ 4%

Kilde: SSB tabell 09174

Industrien sto for rundt 22 prosent av Norges eksportinntekter i 2023⁶. I tillegg kommer eksportinntektene fra tjenesteproduksjon knyttet til industrien. Eksporten av maskiner er høy, og denne har vokst mye de siste årene. Industrimeldingen omtaler at norske virksomheter eksporterer blant annet diverse industrimaskiner, pumper, kraftmaskiner og elektriske maskiner. Betydningen til fastlandsindustrien vil øke når aktiviteten og inntektene fra petroleumsvirksomheten på sokkelen over tid vil bli redusert.

Industribedrifter er avgjørende for bosetning i både store og små lokalsamfunn. I tillegg til de direkte arbeidsplassene som industrien gir, bidrar industrivirksomhet indirekte til verdiskaping og sysselsetting ved at bedrifter leverer varer og tjenester som industrien er avhengig av. Dette gir grunnlag for arbeid og verdiskaping i mange lokalsamfunn, inntekter

6 Olje og gass utgjorde om lag halvparten av Norges eksport. Kilde SSB tabell 07336

til kommunen og muligheter til utvikling av tjenestetilbud lokalt. Både eksisterende og ny næringsvirksomhet er viktig for bosetning og gode lokalsamfunn.

Norsk Industris ringvirkningsanalyse for kraftforedlende industri dokumenterer hvordan industri gir grunnlag for arbeid og verdiskaping i lokalsamfunn⁷. Analysen viser at én industriarbeidsplass gir arbeid til tre andre. Funnene er overførbare til industrien generelt, herunder også til vareproduserende industri.

⁷ <https://www.norskindustri.no/kampanjesider/industrien-som-endrer-norge-og-europa/>

Produktivitet i industrien

En konkurransedyktig og produktiv industri er sentralt for å skape verdier og velstand. Norge har høy verdiskaping og er ett av verdens rikeste land. Selv om produktiviteten er høy, har Norge hatt svakere økonomisk vekst enn mange sammenlignbare land. Vi ligger bak på kritiske områder for konkurransekraft, blant annet innenfor innovasjon, utvikling av teknologinæringer og kapitaltilgang for oppstarts- og vekstselskaper. Produktivitetsveksten har vært avtagende over tid.

Norge har høy produktivitet per innbygger sammenlignet med andre OECD-land⁸, og vi har lav arbeidsledighet og høy velferd. Samtidig har Norge mange av de samme utfordringene knyttet til produktivitetsvekst som andre europeiske land. I Perspektivmeldingen fra 2024 anslås en produktivitetsvekst for markedsrettede næringer i fastlandsøkonomien på 0,9 prosent fremover. Produktivitetsveksten har vært avtagende over tid.

8 NHO (2025): [Veien til vekst](#)

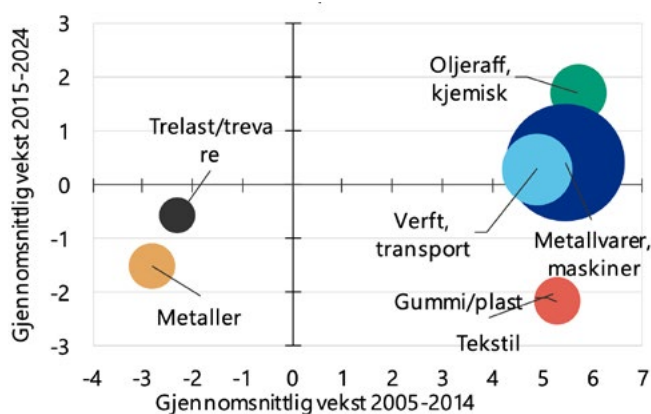
Vekst i produktiviteten har historisk vært den største kilden til økt levestandard⁹. Verdiskaping måles i bruttoprodukt, som er verdien av produksjonen minus verdien av innsatsfaktorer og lønn. Bruttoproduktet er dermed et uttrykk for merverdien som skapes i bedriften.

Draghi-rapporten¹⁰ (2024) peker på internasjonale forskjeller i økonomisk vekst som en utfordring for europeisk økonomi. De siste årene har USA hatt høyere økonomisk vekst enn Europa. Draghi-rapporten peker på ulike årsaker til forskjellene i produktivitetsvekst og utfordringer framover, blant annet:

- **Ulik næringsstruktur:** Den største veksten kommer nå i teknologiselskaper og er drevet av digitale løsninger. USA har høy andel av teknologiselskaper, i motsetning til EU.
- **FoU og innovasjon:** Europa ligger bak USA på FoU og innovasjon, med lavere andel forskning i næringslivet og lav grad av kommersialisering av nye produkter.
- **Landegrenser:** Det indre markedet i EU er ikke fullt utbygd, noe som medfører at bedrifter står overfor barrierer over landegrensene.
- **Energipriser:** Høyere energipriser gir dårligere konkurransekraft for industrien.

For norsk industri samlet var årlig produktivitetsvekst i snitt 1,5 prosent i perioden 2005–2014, mens den var 0,4 prosent i perioden 2015–2024. Innenfor flere av de ulike sektorene i norsk industri har produktivitetsveksten også avtatt de siste årene. For å øke konkurransekraften til norsk industri er det derfor viktig å vurdere hvilke tiltak og virkemidler som kan bidra til å øke produktiviteten framover.

Figur 2: Vekst i bruttoprodukt per timeverk i norsk industri.

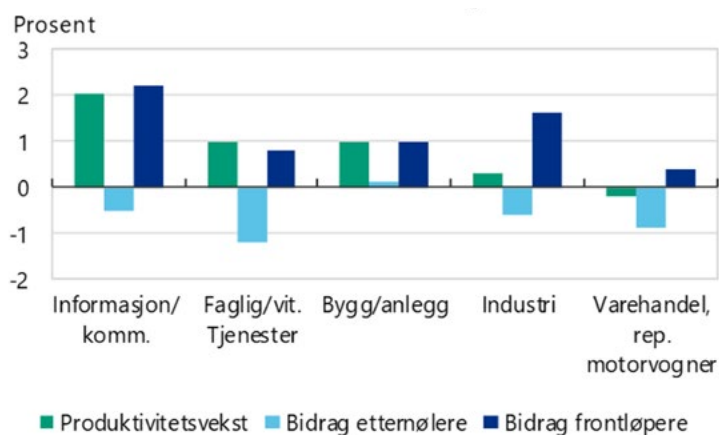

⁹ Meld. St. 31 (2023–2024): [Perspektivmeldingen 2024](#)

¹⁰ Draghi-rapporten (2024) The future of European Competitiveness: https://commission.europa.eu/topics/competitiveness/draghi-report_en

Kilde: Norsk Industri

Selv om produktivitetsveksten i industrien samlet er svakere enn før, er det fortsatt enkeltelskaper og sektorer, som produksjon av metaller, maskiner og utstyr som har høy vekst. McKinsey¹¹ har i en undersøkelse sett på bidrag til den økonomiske veksten innenfor ulike sektorer i perioden 2015–2023. Konklusjonen er at noen få selskaper står for mye av produktivitetsveksten i ulike næringer. Disse selskapene er typisk store og har gjennomført kostnadskutt som ikke berører antall ansatte, innført nye forretningsmodeller og gått inn i nye forretningsområder. Innenfor industri er det også noen industribedrifter som står for mye av veksten. Sammenlignet med andre næringer betyr disse industribedriftene relativt mer enn for veksten i sin sektor. Selskapene har lyktes med effektivisering, vært posisjonert i markeder med vekst og også tatt posisjoner i nye fremvoksende markeder.

Figur 3: Produktivitetsvekst i norske selskaper.

Kilde McKinsey/Norsk Industri

Vedlegg 2 inneholder mer informasjon og vurderinger knyttet til målet om økt produktivitetsvekst.

¹¹ McKinsey (2025): [Norge i morgen – de utmålte få](#)

Kapittel 6

EU og verden

Norsk industri produserer varer og tjenester i et marked preget av dype geopolitiske endringer, økt proteksjonisme og sterkere kobling mellom sikkerhets- og industripolitikk. Utfordringer fra globale verdikjeder, pris- og markedssvingninger, og nye rammer for handel, skaper både usikkerhet og muligheter for omstilling.

Norge er et land med en liten og åpen økonomi. Dette gjør oss helt avhengig av en aktiv handelspolitikk, som gir oss adgang til markeder hos gode handelspartnere. EØS-avtalen er bærebjelken for å sikre industriens tilgang til de europeiske markedene. Tilsvarende er internasjonale handelsavtaler med andre land og regioner viktig for å sikre markedsadgang for industrien.

Geopolitisk bilde

Industrimeldingen beskriver en ny geopolitisk situasjon, som bakteppe for industripolitikken. Vi står nå overfor en tid preget av sikkerhetspolitisk uro og store handelspolitiske endringer. Handelspolitisk uro, og økte energi- og råvarepriser påvirker norsk næringsliv som opererer internasjonalt, men også den delen av næringslivet som primært retter seg mot hjemmemarkedet.

I Industrimeldingen vises det til at tilgangen til varer for produksjon i perioder er blitt kuttet eller blitt mer krevende, markeder for eksport har midlertidig falt bort, og at priser har svingt betydelig. Økonomiske forbindelser brukes som politisk pressmiddel, for eksempel innføring av toll og begrensninger på handel med energivarer og råvarer¹². Tilsvarende viser NHOs ”Draghi-rapport på norsk”¹³ til at flere tiår med globalisering og nedbygging av handelshindre er i ferd med å bli erstattet med proteksjonisme og framvekst av handelsmurer. Den nye geopolitiske situasjonen danner et bakteppe for industripolitikken og hva som er nødvendige rammebetingelser fremover.

EU bygger industriell konkurransekraft

EU satser på å bygge konkurransekraft for egen industri gjennom ambisiøse strategier, målrettet finansiering og nye rammeverk for innovasjon og bærekraft. Hovedsatsingene er særlig knyttet til grønn omstilling, teknologiinvesteringer og globale konkurranseutfordringer fra blant annet USA og Kina¹⁴.

Kina er ledende innen produksjonsteknologi, robotikk og automatisering, og produkt- og teknologiutvikling i stadig flere sektorer. Landet har tatt en dominerende rolle i global vareproduksjon, og har snaut 30 prosent av den globale produksjonen, mer enn USA, Japan og Tyskland til sammen¹⁵.

Dette påvirker konkurransebildet for norsk industri.

Norsk landbasert industri har EU som sitt største eksportmarked. Norsk industri er tett sammenvevd i europeiske verdikjeder, og er en del av EUs indre marked. Norge står også i stor grad overfor de samme utfordringene som EU-landene med hensyn til konkurransekraft og grønn omstilling. Gjennom EØS-avtalen gjennomfører Norge en rekke rettsakter som utvikles og fastsettes av EU.

I 2025 lanserte EU «Clean Industrial Deal» som sitt viktigste strategiprojekt for industriell konkurransekraft. Målet er å gjøre avkarbonisering til en vekstmotor og styrke Europas rolle som innovasjonsleder. Strategien tar for seg utsatte næringer, som stål, metaller og ren teknologi, og utgjør et klart skifte mot en mer aktiv, grønn og sektorspesifikk industripolitikk^{16 17}.

12 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20242025/id3093608/>

13 Draghi-rapporten er en rapport forfattet av den tidligere europeiske sentralbanksjefen, Mario Draghi, på oppdrag fra EU-kommisjonen. Rapporten beskriver europeisk konkurransekraft, med et særlig fokus på hvordan Europa kan styrke sin globale posisjon i møte med økende konkurranse og geopolitiske utfordringer. Inspirert av EUs Draghi-rapport har NHO utarbeidet en analyse av Norges konkurransekraft: <https://www.nho.no/tema/eos-og-internasjonalt-handel/artikler/norges-draghi-rapport-veien-til-vekst--hva-na-norge/>

14 Clean Industrial Deal, Europa-Kommisjonen - https://commission.europa.eu/topics/eu-competitiveness/clean-industrial-deal_en

15 <https://www.statista.com/chart/20858/top-10-countries-by-share-of-global-manufacturing-output/>

16 SIEPS, The New EU Industrial Policy - https://sieps.se/media/gifjnl3/sieps_2025_2_web.pdf

17 Latham & Watkins, Clean Industrial Deal - <https://www.lw.com/en/insights/european-commission-unveils-clean-industrial->

Et annet viktig grep er konkurransekraft-kompasset («Competitiveness Compass»), som beskriver et veikart for Europas arbeid med grønn omstilling, digitalisering og forenkling av regelverk. Initiativet samler relevante virkemidler og nasjonale initiativer for å skape felles fremdrift^{18 19}.

EUs såkalte Important Projects of Common European Interest (IPCEI)²⁰ er en spesialordning for statsstøtte som lar landene i det indre markedet samarbeide om store, strategisk viktige innovasjonsprosjekter, ved å tillate mer statsstøtte enn normalt. Et IPCEI skal avhjelpe markedssvikt og bidra til EUs overordnede mål, for eksempel innen bærekraft, konkurransekraft, digitalisering eller utvikling av nye strategisk viktige teknologier. Prosjektene må bidra til betydelig grad av innovasjon. Det er totalt 11 godkjente IPCEIer per 2026, blant annet innen hydrogen, batterier og mikroelektronikk.

EU-kommisjonen la i 2025 frem forslag til et nytt europeisk konkurranseevnefond (ECF) og nytt Horisont Europa fra 2028. Fondet, som har et foreslått budsjett på 451 milliarder euro, skal bidra til å forenkle og fungere som en katalysator for private og offentlige investeringer. Fondet vil ha en sterk tilknytning til forskningsprogrammer som Horisont Europa og fokuserer på fire sektorer: ren energiomstilling og avkarbonisering, digital omstilling, helse, bioteknologi, landbruk og bioøkonomi og forsvar og romfart. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke har gitt innspill om at Norge må delta fullt ut i Konkurranseevnefondet, slik at norske bedrifter får de samme mulighetene som europeiske konkurrenter.

EUs satsninger har i stadig større grad mål om å bidra til økt industriell konkurransekraft (competitiveness), motstandsdyktighet (resilience) og økt strategisk autonomi (strategic autonomy). EUs initiativer for å tilgjengeliggjøre eksisterende kompetanse, teknologi- og testfasiliteter får omfattende statlig støtte begrunnet i at omstillingen går for sent og at Europa taper konkurransekraft.

Det er utarbeidet flere europeiske rapporter med forslag som skal styrke vareproduserende industri. Det er også etablert et eget partnerskap mellom EU-kommisjonen og bransjeorganisasjonen "European Factories of the Future Research (EFFRA) med midler fra Horizon Europe, med mål om å styrke konkurranse- og innovasjonskraften i vareproduserende industri. Dette kan det leses mer om i vedlegg 3.

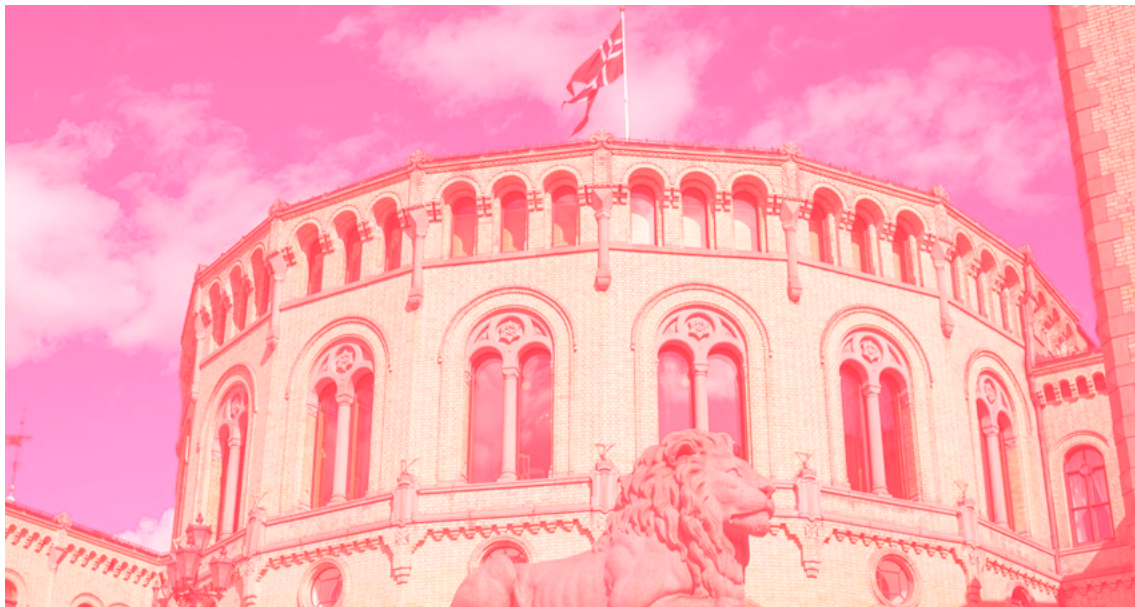
deal

18 WindEurope, EU Competitiveness Compass - <https://windeurope.org/news/eu-commission-sets-the-direction-for-its-competitiveness-strategy/>

19 Atlas Institute, EU Competitiveness Strategy - <https://atlasinstitute.org/the-european-union-has-unveiled-a-competitiveness-strategy-will-it-be-sufficient-to-surpass-the-united-states-and-china/>

20 https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/ipcei_en og https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/ipcei/approved-ipceis_en

Industriens rammevilkår

Det er mange faktorer som spiller inn når konkurranseutsatte bedrifter i alle deler av industrien velger om det skal investeres i Norge. Dette kapittelet omtaler sentrale rammebetingelser som er felles for alle typer landbasert industri.

For å styrke industriens posisjon må Norge kombinere konkurransedyktige rammebetingelser og markedsadgang med strategisk utvikling av kompetanse, innovasjon og nye partnerskap – og samtidig tilpasse seg at internasjonale støtteordninger og reguleringer endres raskt og i økende grad påvirker norske aktører. Rammebetingelser og virkemidler som er felles for all landbasert industri har blitt sammenfattet i flere dokumenter, som i Norsk Industris veikart for ulike industribransjer²¹ og i Prosess 21s rapport om vertskapsattraktivitet²².

Når nye tiltak skal utvikles for vareproduserende industri, er det viktig å bygge videre på

21 Norsk Industri, 2017: Veikart i Norsk Industri. https://www.norskindustri.no/siteassets/dokumenter/rapporter-og-brosjyrer/veikart-sammendrag_web.pdf

22 Prosess 21, 2019: Vertskapsattraktivitet. Ekspertgrupperapport <https://www.prosess21.no/siteassets/ekspertgrupper/vertskap/200827-prosess21-vertskapsattraktivitet-endelig.pdf>

erfaringer og anbefalinger fra tidligere prosesser. Mange tidligere forslag har fortsatt verdi, enten de gjennomføres i sin opprinnelige form, justeres etter dagens behov, eller kombineres med nyere løsninger. I arbeidet med strategien er det sett hen til en rekke ulike tiltak som har blitt foreslått i tidligere meldinger, strategier og veikart. Se mer om dette i vedlegg 4.

Konkurransedyktige og forutsigbare rammebetingelser, stabilitet og et godt trepartssamarbeid er grunnleggende forutsetninger for all landbasert industri. Det er også viktig at skatte- og avgiftssystemet er konkurransedyktig med andre konkurrerende industriland, og at det stimulerer til investeringer, verdiskaping og grønn omstilling i Norge. Rammebetingelsene for norsk eierskap må innrettes slik at de bidrar til investeringer og langsiktighet, tilsvarende som for utenlandske eiere.

For å lykkes med utvikling og implementering av ny teknologi må industrien ha tilgang til tilstrekkelig risikoavlastning fra det næringsrettede virkemiddelapparatet. Eksempler på statlige støtteordninger kan være Enova, Innovasjon Norge, Siva og Forskningsrådet. Det må satses mer på næringsrettet forskning og støtte til pilotering som dekker bredden i industrien. Samtidig må ideer og piloter skaleres slik at det blir produksjon med verdiskaping og arbeidsplasser av disse. Risikoavlastningen som det næringsrettede virkemiddelapparatet kan tilby til investeringer i ny teknologi må gjenspeile både bedriftsøkonomisk risiko og merkostnader knyttet til økt geopolitisk risiko. Samtidig må ordningene være tilstrekkelig fleksible til også å støtte utslippskutt og effektivisering gjennom bruk av kjent teknologi – ikke bare prosjekter med høy innovasjonsgrad. Mange etablerte industribedrifter kan oppnå betydelige klimakutt og styrke sin konkurransekraft ved å ta i bruk eksisterende løsninger.

Ved investeringer kan bedrifter fradragsføre (avskrive) over tid. Dette betyr at verdifallet på en eiendel fradragsføres etter hvert som den brukes. Ordinær avskrivningssats for investeringer i maskiner og produksjonsutstyr er i dag 20 prosent²³. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke viser til at økte avskrivningssatser er et godt virkemiddel for å stimulere til aktivitet i økonomien. Partene mener at innføring av økt avskrivningssats for investeringer i klima- og miljøteknologi bør vurderes, da dette vil kunne akselerere overgangen til et lavutslippssamfunn.

Endelig er store deler av norsk fastlandsindustri avhengig av tilgang til fornybar kraft til konkurransedyktige priser. Industrien i deler av landet opplever en anstrengt kraftsituasjon. Dette medfører store svingninger i kraftprisene og usikkerhet rundt tilknytning til nett. Utbygging av ny kraftproduksjon og nettkapasitet er viktig for å sikre industri konkurransedyktige rammebetingelser.

23 <https://www.skatteetaten.no/satser/avskrivningssatser/>

GENERISKE RAMMEBETINGELSER SOM ER AVGJØRENDE FOR LANDBASERT INDUSTRI

- Et stabilt samfunn preget av høy grad av tillit og forutsigbare rammebetingelser
- Åpen økonomi med god tilgang til globale og europeiske markeder (EØS-avtalen)
- Konkurransedyktig skatte- og avgiftssystem
- Avskrivningssatser som øker lønnsomheten i å investere i klima- og miljøteknologi
- Generelt høy kompetanse i befolkningen
- Tilgang til industriell og teknologisk kompetanse
- Næringsrettede virkemidler som treffer industriens behov
- Satsing på FoU og risikoavlastning for langsiktig teknologiutvikling
- Tilgang til energi og kraft, til konkurransedyktige priser

Vedlegg 5 gir en oversikt over dagens virkemidler som enten direkte eller indirekte kan støtte utviklingen av industriproduksjon.

Kapittel 8

Tiltak for økt verdiskaping og eksport i vareproduserende industri

Den vareproduserende industrien er avgjørende for å nå målet om økt verdiskaping og eksport i Norge. Det må legges til rette for tettere samarbeid om produktivitet og industriell kompetanse, styrking av forskningsinnsatsen i industrien, samt justering av dagens rammebetingelser for å øke fremtidsrettede industriinvesteringer.

Regjeringens Veikart 2.0: Grønt industriløft og Industrimeldingen inneholder en rekke tiltak som vil bidra til økt produktivitetsvekst og eksport i industrien (se vedlegg 4). Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke legger til grunn at disse tiltakene gjennomføres. Tiltakene og virkemidlene som foreslås i denne strategien supplerer og forsterker allerede vedtatt politikk for den vareproduserende industrien.

Markeder for økt vareproduksjon

En sentral del av strategiarbeidet er å løfte frem betydningen av den vareproduserende industrien mht. verdiskaping, eksport og arbeidsplasser. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke vil fortsette arbeidet med å bygge opp under den vareproduserende industriens betydning og attraktivitet.

Grunnlaget for økt industriell vareproduksjon er i stor grad basert på eksport som driver for vekst. Norge har ikke et stort nok hjemmemarked til å nå målet om økt verdiskaping uten eksport. En forutsetning for vekst er derfor å ha god tilgang til eksportmarkeder og en aktiv eksportsatsing.

I statsbudsjettet for 2026²⁴ ble finansieringen av "Hele Norge eksporterer" flyttet til samme budsjettpost som Innovasjon Norges øvrige virkemidler for eksport og internasjonalisering. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke vil understreke at dette ikke må gå på bekostning av tilgjengelige midler. Tvert imot må eksportsatsingene trappes opp, i tråd med anbefalingene fra Nasjonalt Eksportråd²⁵. I tillegg mener partene at eksportsatsningen på vareproduksjon og design må styrkes og utvides for å reflektere mangfoldet i den vareproduserende industrien.

Vareproduserende industri er underleverandører til større industribedrifter innen blant annet forsvar og sikkerhet, offshore, energi, prosess, maritim sektor og havbruk. De store industribedriftene er viktige for leverandørutvikling. Satsingen på sikkerhet og forsvar i årene fremover, som følge av geopolitiske endringer, gir muligheter for vekst og investeringer i den vareproduserende industrien.

Partene er enige om at det bør stimuleres til bruk av norske underleverandører i eksportrettede prosjekter, særlig innen forsvar, havvind, maritim sektor og annen strategisk viktig vareproduksjon.

Store forsvarsanskaffelser har ført til betydelige industrielle samarbeidsforpliktelser (gjenkjøpsforpliktelser) som gir norsk industri en unik mulighet til å levere teknologi, komponenter og tjenester til globale forsvarsprogrammer og andre programmer. Dette styrker kompetanse, skaper arbeidsplasser og åpner for langsiktige eksportmuligheter. Ved å utnytte disse forpliktelsene kan industrien bygge posisjon i høyteknologiske markeder og bidra til nasjonal verdiskaping og beredskap. Det bør vurderes hvordan myndighetene sammen med partene i arbeidslivet kan forenkle industribedriftenes tilgang til informasjon om mulighetene som ligger i slike gjenkjøpsforpliktelser. I tillegg er det viktig at myndighetene gjør seg godt kjent med hva norsk industri kan levere av produkter og tjenester, slik at industrien står godt rustet til å kunne levere når avtalene er inngått.

Bedrifter som Kongsberggruppen og Nammo er avhengig av kapasitet hos

²⁴ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-20252026/id3123253/?ch=2>

²⁵ <https://www.nho.no/contentassets/f735fbab4e54473993fb60e773b5144b/nasjonalt-eksportrad-statusrapport-2030-web.pdf>

underleverandører for å kunne levere på inngåtte kontrakter. Samtidig er bedriftene avhengige av at underleverandører kan levere på forventninger til kvalitet og kostnader. Prekvalifisering av underleverandører kan ta lang tid og være krevende for de mindre bedriftene i den vareproduserende industrien. Det kan også være utfordrende å løfte blikket mot underleverandører utover de som er koblet til eksisterende verdikjeder, i en situasjon med høyt press på å øke egen kapasitet. Veksten i deler av vareproduserende industri framover gir imidlertid muligheter til økt produksjon for små- og mellomstore leverandørbedrifter. Dette vil også gjøre verdikjedene sikrere. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke mener store satsninger på ny industriproduksjon i Norge må bidra til å løfte bedrifter i hele verdikjeden, og bidra til nye investeringer og økt produktivitetsvekst i alle ledd.

Ett tiltak som kan bidra til utvikling av underleverandører innen vareproduksjon, er etablering av regionale leverandørnettverk der bestillere og underleverandører kan møtes og få forståelse for hva de kan forvente av hverandre. Utviklingsprogram for underleverandører, kan også sette små og mellomstore bedrifter i stand til å møte kvalitets- og produktivitetskrav, slik at disse kan inngå i prioriterte eksportsatsninger. Leverandørnettverk og utviklingsprogram kan etableres av regionale næringsforeninger, innovasjonsklynger eller av de største industrikonsernene selv. Strukturert behovskartlegging, målrettet kobling og små piloter i fabrikk kan både korte ned tid for prekvalifisering og samtidig heve kvalitet, produktivitet og sertifiseringsgrad hos underleverandører.

ANBEFALTE TILTAK OG VIRKEMIDLER:

- Prioritere eksportsatsning for vareproduserende industri, med større involvering av partene.
- Støtte etablering av regionale leverandørnettverk og et industrielt leverandørutviklingsprogram.
- Stimulere til bruk av norske underleverandører i eksportrettede prosjekter.
- Forenkle industriens tilgang til informasjon om inngåtte gjenkjøpsforpliktelser og -avtaler, samt forbedre myndighetenes kunnskap om hva norsk industri kan levere av produkter og tjenester.

Samarbeid for økt produktivitet

Industrien i Norge har hatt lav produktivitetsvekst de siste årene (se kapittel 5). Samtidig ligger forholdene godt til rette for samarbeid om økt produktivitet. Den norske samarbeidsmodellen med høy organisasjonsgrad blant bedrifter og arbeidstakere har bidratt til tillit, lavt konfliktnivå og høy omstillingsevne. Dette er et av våre fremste konkurransefortrinn og er en forutsetning for å få realisert strategiens ambisjoner. Høyt kunnskaps- og kompetansenivå i industrien gir høy aksept for rask implementering av ny teknologi. Dette gjør også at både ledelse og ansatte kan, og bør, bidra til å identifisere og gjennomføre tiltak som styrker bedriftenes konkurransekraft.

Produktivitetsspranget er et eksempel på hvordan et godt partssamarbeid om økt produktivitet kan gjennomføres i praksis. Målet med programmet er å styrke og øke produktiviteten i små og mellomstore virksomheter basert på sentrale prinsipper i den norske modellen. Dette inkluderer samarbeid mellom operatører, ingeniører og ledere for å optimalisere arbeidsmetoder. For flere bedrifter har gjennomføring av Produktivitetsspranget gitt produktivitetsgevinster på anslagsvis 20–30 prosent. Det er imidlertid behov for en mer forutsigbar finansieringsordning for tilbudet.

Produktivitetsspranget bygger på Produktionslyftet som er gjennomført i nærmere 300 svenske virksomheter siden 2007²⁶. I Norge er programmet gjennomført i 21 bedrifter siden 2018. Det er Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke som står bak initiativet, med Siva som prosjektleder. Stiftelsen Teknologiformidling bidro med 10 millioner kroner for å få tilbudet i gang, og har sammen med Hovedorganisasjonens Fellestiltak, Innovasjon Norge og Siva ved Norsk katapult bidratt med prosjektstøtte over de siste sju årene.

Programmet varer i 18 måneder og tar utgangspunkt i lean-metodikk og utnyttelse av muliggjørende teknologier. Dette innebærer kompetanseheving for å tilegne seg metoder for forbedringsteknikk og omstillingsteknikk, samt etablering av kultur for kontinuerlig forbedring.

Spilka Industri, Drytech og Furnes Jernstøperi er eksempler på bedrifter som har deltatt i Produktivitetsspranget, og som gjennom dette har oppnådd store produktivitetsgevinster.

- Spilka Industri AS holder til på Emblem utenfor Ålesund. Bedriften er en av verdens ledende leverandører av komplette systemløsninger for produksjon av utadslående vinduer. Selskapet effektiviserte produksjonslinjen, og fikk ned omstillingstiden (tiden fra en produktserie er avsluttet, til en ny produksjonsserie kan starte) fra 83 min til 13 min. I tillegg ble lagerbeholdningen redusert med 13,5 millioner kroner.
- Næringsmiddelbedriften Drytech AS produserer blant annet REAL Turmat og feltrasjoner til forsvaret, og holder til i Tromsø. Med arbeid på bærekraft og smartere arbeidsprosesser har matsvinnet blitt redusert med over 30 prosent. Dette gir store besparelser for bedriften.
- Furnes Jernstøperi AS holder til på Stange rett utenfor Hamar og fremstiller støpejernsgods under varemerket FURNES®. Konsernet er en av Nordens største og mest moderne gategodsprodusenter, med ca. 50 prosent eksport. Slipecellene for kumløkk og annet gategods var den store flaskehalsen og ble satsingsområde i Produktivitetsspranget. Gjennom prosjektet økte bedriften reell produksjonstid fra 37 prosent til 70 prosent og reduserte gjennomløpstiden fra 11 til 3 dager. I tillegg reduserte bedriften kapitalen bundet i varer i arbeid fra 11 til 3 millioner.

Lean – kontinuerlig forbedring

Lean er en arbeidsmetodikk og filosofi for kontinuerlig forbedring, der målet er å skape mest mulig verdi for kunden med minst mulig sløsing av tid, ressurser og penger. Den har røtter i Toyota Production System og brukes i dag i industri, bygg, tjenesteyting og offentlig sektor. Metoden innebærer ofte sterkere medvirkning fra ansatte, fordi de som står nærmest arbeidet gjerne har best forutsetninger for å identifisere problemer og foreslå forbedringer.

26 <https://www.produktionslyftet.se/>

Kjernen i Lean er å fjerne aktiviteter som ikke skaper verdi, forenkle flyten i prosesser og jobbe med små, løpende forbedringer i hverdagen, blant annet gjennom standardiserte arbeidsprosesser, visuell styring og systematisk forbedringsarbeid. Lean handler også om kultur: å trene organisasjonen i å se sløsing, teste nye løsninger raskt og lære av erfaringer over tid, slik at virksomheten kan oppnå høyere produktivitet, bedre kvalitet og mer motiverte medarbeidere.

Ordningen Norsk katapult og katapultene tilbyr «industrielle treningsanlegg» med utstyr og kompetanse hvor bedrifter kan utvikle, teste og simulere sine prosesser og produkter for å bygge konkurransekraft. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke vil videreutvikle katapultordningen og mener at det ligger et potensiale i å knytte testsentrenes tilbud tettere opp til bedrifters konkrete utviklingsprosjekter og behov. Videre varierer industribedriftenes modenhet for ny teknologi og kunnskap om effektive produksjonssystemer. Katapultsenterens rolle som formidler av grunnleggende kunnskap om vareproduksjon, teknologi, eksportsatsinger, produktivitet, mv. bør derfor styrkes.

Ordningen Norsk katapult ble lansert i 2017. Den skal gi et nasjonalt tilbud med fasiliteter og kompetanse for testing, simulering og verifisering til industrien. Formålet er å bistå bedrifter i deres industrielle utviklingsløp på prioriterte områder. Siva forvalter Norsk katapult på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet.

I dag er fem katapultsentre og åtte noder med i ordningen. I katapultene får bedriftene tilgang til internasjonalt ledende testfasiliteter og kompetanse, og hjelp til å utvikle, teste og simulere både produkter, tjenester og prosesser. Katapult-tjenestene tilpasses bedriftens behov, enten det er nødvendige avklaringer, problemløsning i workshops, tester fra labskala til fullskala, eller lengre innovasjonsløp.

Industriens rolle er i endring og har blitt mer strategisk viktig, både i Norge og i Europa. En forsterkning av katapult-ordningen kan reflektere dette og rette seg mot industriell vareproduksjon, og nye strategiske områder som eksempelvis helseteknologi. Nye katapultsentre må supplere dagens tilbud med testinfrastruktur og industriell kompetanse. Samtidig må katapultordningen evalueres, for å sikre at formålet, som er å skape økte verdier og å møte bedrifters behov for testing og skalering av egen virksomhet, faktisk nås.

Landene i EU har etablert samarbeid om å få på plass en infrastruktur, der industri kan få tilgang til ekspertise, kompetanse og testfasiliteter (se kapittel 6 og vedlegg 3). Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke mener at det er viktig at Norge deltar aktivt i det europeiske samarbeidet. Blant annet har Norge erfaringer fra katapultordningen, som bør kunne bringes inn i det europeiske samarbeidet.

Videre mener partene at en mer koordinert satsing mellom katapultene, industrielt orienterte innovasjonsselskaper og inkubatorer, sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI), forskningssentre for miljøvennlig energi (FME) og støtteordninger relevant for

industrien vil gi sterkere industrimiljøer til nytte for den enkelte bedrift. Som en del av en slik satsning vil et nasjonalt kompetanseprogram for avansert industriproduksjon (Industri 4.0), som samler og koordinerer eksisterende virkemidler for automatisering og digitalisering, være et godt tiltak. Programmet bør tilby modulbaserte løp der særlig små og mellomstore produksjonsbedrifter får praktisk støtte til å ta i bruk teknologier som sensorer, datafangst, robotteknologi og kunstig intelligens, i tett samspill med organisasjonsutvikling og kompetanseheving. Et nasjonalt Industri 4.0-kompetanseprogram bør forankres i ordningen Norsk katapult, og kobles til målrettede FoU-programmer innen produksjonsteknologi og prosessinnovasjon (se vedlegg 6).

Industri 4.0

Industri 4.0 handler om hvordan digital teknologi grunnleggende endrer måten industrien planlegger, styrer og forbedrer produksjonen på. Den beskrives ofte som en «fjerde industriell revolusjon», der maskiner, sensorer, programvare og data kobles sømløst sammen i produksjonen. Begrepet ble lansert av tyske myndigheter tidlig på 2010-tallet som en satsing for å styrke konkurranseevnen i tysk industri.

Kjernen er å samle, bearbeide og visualisere data fra hele verdikjeden, slik at status i produksjonen blir tydelig og tilgjengelig for de som skal ta beslutninger. Dette gir bedre faktagrunnlag, raskere problemløsning og mer presis koordinering mellom ulike trinn i produksjonen. For å lykkes med Industri 4.0 trengs ny kompetanse og sterkere medarbeiderinvolvering. Ansatte må forstå hele systemet, ikke bare sin egen operasjon, for å kunne drive kontinuerlig forbedring og medarbeiderdrevet innovasjon i produkt, prosess og produksjon.

Det presiseres at bedriftene også selv må investere i utstyr og testfasiliteter som er tilpasset eget behov. Selv om det ligger gode samordningsgevinster i etableringen av katapultsentre, vil ikke dette være en erstatning for testing, simulering og utvikling av prosesser og produkter hos den enkelte bedrift.

ANBEFALTE TILTAK OG VIRKEMIDLER:

- Legge til rette for at Produktivitetsspranget videreføres med minst 10 nye bedrifter årlig. Dette krever at det etableres en mer forutsigbar finansieringsordning for tilbudet. Tjenesten bør sammen med et nasjonalt Industri 4.0-kompetanseprogram knyttes til ordningen Norsk katapult.
- Etablere industrielle treningsarenaer gjennom en koordinert satsing der industrielle klynger, inkubatorer og innovasjonsselskaper, samt andre relevante virkemidler for industrien kobles sammen til en helhetlig og videreutviklet katapultsatsing.
- Etablere nye katapultsentre, som supplerer dagens testinfrastruktur.
- Delta aktivt i det europeiske samarbeidet for industrielle testsentre.

Kompetanse for industrivekst

Rekruttering av riktig kompetanse, og kompetanseutvikling gjennom arbeidslivet, er viktig for å få til effektive arbeidsprosesser, gjennomføre innovasjoner og omstilling. Høy kompetanse i alle ledd bidrar til lønnsomme og produktive industribedrifter. I den vareproduserende industrien er det behov for alt fra kunnskapsrike fagarbeidere, medarbeidere med ingeniørkompetanse, og høyere akademisk utdanning, til ekspertise på smalere fagområder.

Livslang læring reduserer frafall i arbeidslivet og er avgjørende for at arbeidstakere skal kunne tilegne seg ny nødvendig kunnskap. God og riktig kompetanse på alle nivåer er en forutsetning for at vareproduserende industri skal kunne tilby konkurransedyktige og attraktive arbeidsplasser. Det er derfor bra at ansatte med manglende industrikompetanse tilbys fleksible løsninger for kompetanseheving og fagbrev.

Kunnskap om teknologi, digital omstilling, automatisering og kunstig intelligens er viktig for industrien. Det er også viktig at ny teknologi tas i bruk i samarbeid mellom mennesker og maskiner. Teknologi alene gir gjerne en kortvarig og forbigående konkurransefordel. Kompetanse til å ta teknologi i bruk og stadig effektivisere og forbedre arbeidsprosesser er avgjørende for å forbli konkurransedyktig og produktiv. Kunnskap om strategisk ledelse, digitalisering og grønn omstilling hos ledere og eiere bidrar også til å styrke forståelsen av hvordan bedriftene best kan gå frem for å utvikle effektive produksjonssystemer og ta i bruk nye innovative teknologier som gir økt produktivitet.

I Industrimeldingen fra 2025 beskrives flere tiltak for at industrien skal ha tilgang på kompetent arbeidskraft og et velorganisert arbeidsliv. Eksempler på kompetansetiltak i meldingen er iverksetting av en kompetansereform i arbeidslivet, med et pilotprosjekt i industrien, og å tilby en låneordning i Lånekassen til kortere utdanninger for arbeidstagere som vil studere ved siden av arbeid. Regjeringen vil også prioritere kompetanse som er nødvendig for et høyproduktivt næringsliv, fortsette satsingen på fag- og yrkesopplæring slik at flere fullfører, og videreutvikle treparts-bransjeprogram for kompetanseutvikling. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke støtter disse tiltakene.

Industrien er i en kontinuerlig teknologisk utvikling hvor det er avgjørende med kompetanseheving innen blant annet automatisering, digitalisering og kunstig intelligens. Selv om avanserte maskiner og teknologier er nyttige verktøy, er det menneskene på jobb som gjør det mulig å løse stadig mer komplekse oppgaver.

Kunstig intelligens (KI) er i ferd med å bli en nøkkelteknologi i industrien, og brukes nå i over halvparten av norske virksomheter – mer enn en dobling siden 2023²⁷. For industrien betyr dette økt bruk av data og algoritmer for å styre prosesser smartere, redusere kostnader og øke konkurranseevnen.

Industrien bruker KI blant annet til å analysere produksjonsdata, forutse feil, forbedre kvalitet og frigjøre tid fra manuelle rutineoppgaver til mer verdiskapende arbeid. Dette gir mer presis styring av produksjon og bedre utnyttelse av både maskiner og menneskelige ressurser.

Bruk av mer KI stiller samtidig større krav til kompetanse, investeringer og ansvarlig bruk. For at industrien skal lykkes bredt med KI, trengs både teknologiforståelse, helhetlig forståelse av produksjonssystemet, god dialog mellom ledelse og ansatte, og rammevilkår som gjør det mulig å gå fra enkeltprosjekter til varig endring i hele virksomheten.

Vareproduserende industri har et særlig kompetansebehov innen ingeniørfagene. Det er derfor avgjørende at det satses på industrirettet ingeniørutdanning. Dette innebærer at det må opprettholdes studieplasser innen viktige fag som elektro og industriproduksjon, selv i perioder der det er et lavt antall studenter som velger fagene. Partene vil også jobbe for at studiene kobles tettere til næringslivet slik at studenter får relevant industripraksis underveis.

Fagopplæringen i den vareproduserende industrien står overfor flere utfordringer. Rekruttering, dimensjonering av utdanningstilbud, og samarbeid mellom skole, fylkeskommune og næringsliv er særlig utfordrende for de mange industribedriftene som ligger i områder med lav befolkningstetthet. Derfor må fagopplæringen styrkes, og profesjonaliseringen av dimensjoneringsarbeidet i samarbeid med fylkeskommunene prioriteres. Dimensjoneringen av, og samarbeidet om opplæringstilbudet, oppleves i dag som utilstrekkelig.

Det er et stort behov for spesielt tekniske fag og elektro- og datatekniske fag, i tillegg til å ivareta en sterk lærlingsmodell, da dette er grunnleggende for rekruttering til industrien. For å styrke fagopplæringen må også prøvenemdene styrkes. Nemdene spiller en avgjørende rolle for kvaliteten i fagopplæringen. Det er i dag vanskelig å få tak i nok fagpersoner med erfaring fra industrien, spesielt i fag med få plasser som for eksempel mindre håndverksfag. For disse fagene bør det også utvikles regionale kompetansesentre i fylkene. Dette kan for eksempel være skoler som fungerer som knutepunkt for bestemte utdanninger og som samler fagmiljøer og ressurser for å øke kvaliteten. K-Tech på Kongsberg, Læringsfabrikken på Raufoss og OFIR i Rogaland er gode eksempler på hvordan dette kan gjøres i praksis. Det ligger også et potensiale i å koble katapultene tettere opp til fagskolene.

27 <https://www.nho.no/tema/digitalisering/artikler/bruken-av-kunstig-intelligens-ki-i-norsk-naringsliv-oker/>

For å øke tilfanget av arbeidskraft til industrien bør det jobbes for mer kunnskap i skolen om de mange arbeidsmulighetene som industrien tilbyr. Et tiltak kan være å skolere karriererådgivere i skolen om kompetansebehov og yrkesmuligheter i vareproduserende- og annen industri, rundt omkring i landet.

Samtidig som industrien melder om økende behov for kompetanse og arbeidskraft, står altfor mange mennesker utenfor arbeidslivet. Et tettere og mer målrettet samarbeid med NAV er derfor nødvendig, ikke minst for å gi eldre lærlinger, personer med hull i CV-en eller helsemessige utfordringer en reell vei inn i industrien. Her finnes det allerede ordninger, men erfaringene viser at de ofte er for lite fleksible, for dårlig finansiert eller for svakt koblet til bedriftenes konkrete behov.

Opptaksordninger til tekniske og praktiske utdanninger bør justeres, slik at høye karakterkrav ikke stenger ute motiverte søkere som industrien har stort behov for, og slik at ikke industrien mister kandidater med mer praktisk rettet kompetanse og interesse. Etter- og videreutdanning, modulbaserte løp, praksisnære kvalifiseringsprogrammer og bruk av opplæringskontorene kan bidra til å mobilisere den mulige arbeidskraften vi faktisk har. Skal vi lykkes med grønn omstilling og økt industriaktivitet, må det legges bedre til rette for at flere kan delta og utvikle etterspurt kompetanse.

Trepartssamarbeid er et godt tiltak for økt kompetanse i den vareproduserende industrien. Dette bidrar, lokalt og sentralt, til forbedret omstillingsevne og økt kunnskap om teknologi og digitalisering. Partene ble i frontfagsforhandlingene i 2024 enige om å opprette Industriens kompetansefond²⁸. Dette innebærer at bedrifter som er omfattet av Industriooverenskomsten kan søke om støtte til lønnsrefusjon for ansatte som skal gjennomføre etter- og videreutdanning. Ordningen er en pilot over fire år fra 2025–2028, der Regjeringen vil bidra med totalt 100 millioner kroner. Arbeidsgiverne bidrar økonomisk til fondet med 1/3 av det statlige bidraget. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke ser på dette som et viktig tiltak for å ruste industrien for framtiden. Partene vil samarbeide for å gjøre ordningen kjent og evaluere hvordan ordningen over tid kan forbedres, slik at flest mulig kan nyte godt av nødvendig kompetanseheving.

ANBEFALTE TILTAK OG VIRKEMIDLER:

- Etablere tett og forpliktende samarbeid mellom Regjeringen, Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke om oppfølging av kompetansetiltakene i Industrimeldingen.
- Etablere flere relevante utdanninger som årsenheter, ingeniør- og masterløp og nærings-PhD, samt flere etter- og videreutdanningstilbud som er tilpasset industriens behov.
- Gjøre Industriens kompetansefond kjent, slik at flere får anledning til å ta etter- og videreutdanning, og evaluere hvordan ordningen over tid kan forbedres.
- Styrke fagskolene, etablere flere fleksible løp for etter- og videreutdanning, sørge for

²⁸ <https://ikfond.no/>

økt innsats for lærlinger i industrifagene, og gjøre opplæringen i videregående skole mer praksisnær.

- Sikre gode, og nok, plasser i det regionale utdannings- og opplæringstilbud innen industrifag. Partene mener at fylkeskommunene bør prioritere å utvikle sterke samarbeidsstrukturer med næringslivet for å tilby relevante og framtidsrettede kvalifiseringsløp, og vil bidra til dette.
- Prøvenemdene er avgjørende for kvaliteten i fagopplæringen, og må styrkes.
- For fag med få plasser bør det utvikles regionale kompetansesentre i fylkene, slik som for eksempel K-Tech på Kongsberg, Læringsfabrikken på Raufoss og OFIR i Rogaland.
- Fylkene må sikres ressurser til inkluderingsprosjekter som involverer NAV og lokalt næringsliv, inkludert at fagopplæringen for eldre lærlinger styrkes.
- Skolere karriererådgivere i skolen om yrkesmuligheter og kompetansebehov i norsk industri.

Forskning for industriutvikling

Norge er et land med høy teknologiaksept, og er blant de beste i Europa på modenhetsindekser om digitalisering²⁹. Det legger et godt grunnlag for evnen og muligheten til å ta i bruk ny teknologi. Norsk vareproduserende industri, med relativt høyt kostnadsnivå, må ta i bruk avansert teknologi, og innovere gjennom samarbeid i bedriften, for å styrke sin konkurranseevne i et globalt marked.

Forskning og innovasjon er avgjørende for produktivitsvekst og omstillingsevne i industrien. En forskningsbasert vekst og teknologiutvikling bidrar til å utvikle nye attraktive arbeidsplasser, samt styrke kompetansen til de ansatte. Samtidig viser OECDs landrapport for Norge fra 2024 at forskning i liten grad fører til vekst og nye virksomheter³⁰.

Avtakende produktivitsvekst er en utfordring for industrien (se kapittel 5). Økt produktivitet knyttes som oftest til forbedringer innen teknologi, kunnskap og organisering, men den viktigste bakenforliggende årsaken til økt produktivitet er global teknologiutvikling. Økte investeringer i forskning og teknologi må derfor til for å øke bedriftenes innovasjonsevne og utvikling av nye produkter og tjenester. Partene mener at bedriftenes intraprenørskap vies for lite oppmerksomhet, da det er dette som gir nye ideer og størst grad av kommersialisering av ideene i eksisterende eller nye bedrifter.

Norge har siden 2005 hatt et mål om å heve det samlede nivået på forskning og utvikling (FoU) til tre prosent av BNP. I dette målet inngår både offentlig finansiert FoU og næringslivets FoU-innsats, hvor næringslivets innsats skal utgjøre to prosent. Norge har de siste årene hatt en samlet FoU-innsats på om lag to prosent av BNP. Nivået på offentlig

29 <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/digital-economy-and-society-index-desi-2021>

30 https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-norway-2024_cb13475f-en.html

finansiering av FoU har vært på cirka én prosent³¹. Næringslivets FoU-innsats er imidlertid upresis fordi reell kostnad for bedriftene er betydelig høyere enn hva som regnes som egeninnsats. Timeraten for industriell «in-kind» har vært uendret siden 2011.

Staten kan bidra til økte investeringer fra norske bedrifter ved å vri en større andel av sine forskningsmidler mot de ordningene i Norges forskningsråd som krever at bedriftene også investerer selv, og som stimulerer til økt samarbeid mellom forskningsmiljøer, institutter og bedrifter.

Økt mobilitet av forskere fra academia til industri, og å utdanne flere forskere i industri – for eksempel med bruk av en bedre tilpasset Nærings-PhD ordning – vil bidra til å styrke industriell forskningskompetanse, styrke bestiller- og mottaksapparatet i industrien, og videre anvendelse av forskningsresultater i produksjonen. Industrieforskerskolen³² er et spennende prosjekt som kan bidra til dette. "Forsker til låns" er en tidligere ordning som også kan være relevant i denne sammenhengen. Dette var en ordning, finansiert av Forskningsrådet, som hadde til hensikt å utvide nettverk, stimulere til samarbeid og gi utveksling av kunnskap mellom forskning og næringsliv.

Det er et paradoks at dagens finansieringsmodell for kompetanseprosjekter og innovasjonsprosjekter legger opp til størst kontantbidrag i prosjekter som har lavest modenhet og er lengst fra kommersialisering. Bedriftene har i hovedsak større evne til å bidra med egne timer på kompetansebyggende prosjekter som har større risiko. Samtidig vil bidrag med egne timer bidra til kompetansebygging i industrien og øke dens bestillerkompetanse for forskningsprosjekter.

Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke mener at både staten og næringslivet må øke investeringer i næringsrettet forskning og innovasjonen, slik at målet om tre prosent forskningsinnsats relativt til BNP kan nås. Det er samtidig viktig at bedriftene inkluderes bedre i forskningsarbeidet, slik at arbeidet bygger på behovene til industrien. Den næringsrettede forskningen er viktig for framtidig verdiskaping og vekst i industrien. Gjennom disse tiltakene vil ressursene som brukes på forskning bidra til å skape flere arbeidsplasser, mer verdiskaping og inntekter tilbake til det norske samfunn.

Det er etablert en rekke sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI). SFI-sentrene varer i opptil åtte år og utvikler kompetanse som er viktig for innovasjon og verdiskaping. Per februar 2026 finnes det ikke et SFI-senter for den vareproduserende industrien. Et slikt senter kan med fordel kombineres med en satsning på kunstig intelligens, som et verktøy for økt produktivitet.

31 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/strategi-for-a-oke-naringslivets-investering-i-fou/id3036876/?ch=3>

32 <https://www.forskningsradet.no/finansiering/hva/forskerskoler/>

Endelig er det viktig at det gis bedre incentiver for å operasjonalisere effektene av FoU-arbeidet i bedriftene. Dette omfatter typisk investeringer og kompetanseheving knyttet til å ta i bruk ny teknologi og som må tilpasses til hver enkelt bedrift. Dette kan være særlig krevende i norsk industri, som i stor grad karakteriseres av høyt variantspekter og relativt lave produksjonsvolumer.

ANBEFALTE TILTAK OG VIRKEMIDLER:

- Prioritere virkemidler som utløser økt FoU-innsats i næringslivet.
- Øke de offentlige investeringene i næringsrettet forskning og innovasjon til 1,25 prosent av BNP fram mot 2030.
- Den næringsrettede forskningen under Norges forskningsråd må i større grad bidra til involvering av industri og næringsliv for å sikre relevante programmer. I tillegg bør det vurderes incentiver som bidrar til at gevinster fra forskning som gjennomføres faktisk operasjonaliseres i bedriftene.
- Mobilisere sentrale industriaktører til en ny søknad om SFI-senter for industriell vareproduksjon med tydelig ansvar for å utvikle nye produksjonsprosesser i samarbeid med katapultsentre og industriklynger.

Virkemidler for framtidens industri

Den vareproduserende industrien skal gjennom store teknologi- og innovasjonsløft fremover. Investeringer i ny teknologi er nødvendig for å realisere målene om økt produktivitetsvekst og eksport. Risikoavlastning fra virkemiddelapparatet kan være avgjørende for at slike investeringer blir gjennomført. Det næringsrettede virkemiddelapparatet består av ulike offentlige aktører og ordninger som skal bidra til å skape verdi i næringslivet gjennom finansiering, forskning, kompetanse og nettverk.

Norge er en del av EUs indre marked gjennom EØS-avtalen. Den gir industrien grunnleggende markedsadgang til vårt viktigste marked. Samtidig må vi følge regelverket for handel og politikk i EU, og risikoavlastning fra det offentlige må oppfylle EUs statsstøtteregelverk. Dette innebærer også at offentlig støtte må bidra til å oppfylle noen samfunnshensyn, som for eksempel klima- og miljø. Selv om ikke alle investeringer kan få støtte fra det offentlige, er det en utvikling i EUs statsstøtteregelverk som åpner for støtte til stadig flere typer prosjekter og som inkluderer flere samfunnshensyn. Sterkere vektlegging av strategisk autonomi i Europa har også medført ny politikk for industrien.

For at den vareproduserende industrien skal lykkes i tråd med målene i strategien er det nødvendig at staten har gode ordninger for risikoavlastning. Mange av dagens støtteordninger er rettet mot å avlaste industriens risiko ved investeringer i ny klima- eller miljøteknologi. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke mener at dette er svært viktig. Samtidig bør det offentlige i større grad kunne gi risikoavlastning også til prosjekter og innovative løsninger der teknologien er utviklet, men markedet ennå ikke er modent nok til å utløse nødvendig etterspørsel. Her kan samfunnspolitiske og næringspolitiske hensyn

ivaretas gjennom offentlig støtte til produkter og prosjekter som tar i bruk teknologi for utslippskutt og til industrielle tiltak, som i tillegg til økt verdiskaping bidrar til styrket beredskap og sikkerhet eller økt strategisk autonomi i Europa.

Det kan være vanskelig å navigere i det næringsrettede virkemiddelapparatet, særlig for små og mellomstore bedrifter. "Én vei inn" er en ordning som forvaltes av Innovasjon Norge, med mål om å gjøre det enklere og raskere å identifisere hvordan bedrifter best kan gå frem for å søke om støtte og hjelp fra det offentlige virkemiddelapparatet. Ideen er at bedrifter med store og komplekse prosjekter, stort verdiskapingspotensial og behov for ulike virkemidler skal bli møtt av et felles kundeteam og få godt koordinert oppfølging. Målet er at bedriftene opplever et mer helhetlig og enklere virkemiddelapparat og at bedriftenes prosjekter kan gjennomføres raskere.

Én vei inn-samarbeidet består av 14 av 15 fylkeskommuner og ni nasjonale aktører (Innovasjon Norge, Forskningsrådet, Siva, Eksfin, Enova, Patentstyret, DOGA, Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad) og Nysnø Klimainvesteringer AS). Aktørene i virkemiddelapparatet har også satt i gang utvikling av en ny samhandlingsmodell. Eksfin er prosjektleder for arbeidet. I tillegg deltar Forskningsrådet, Innovasjon Norge, Siva, Enova og DOGA.

Innovasjon Norge håndterte over 3 600 henvendelser gjennom Én vei inn i 2024³³.

Undersøkelser i regi av Innovasjon Norge tyder på at brukerne stort sett synes løsningen er enkel i bruk, og er fornøyde med hjelpen de får. Det vil bli brukt 29 millioner kroner til arbeidet med Én vei inn i 2026.

Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke får imidlertid tilbakemeldinger om at det fortsatt er krevende å orientere seg om tilbudene fra det næringsrettede virkemiddelapparatet og at Én vei inn har forbedringspotensialer. Det foreslås derfor at partene i arbeidslivet inkluderes bedre i det kontinuerlige forbedringsarbeidet med "Én vei inn", for å sikre at tilbakemeldinger fra industrien blir hensyntatt. Partene bør også involveres i arbeidet med å utvikle en ny samhandlingsmodell for aktørene i virkemiddelapparatet.

Ifm. Statsbudsjettet 2026 ble det vedtatt å rendyrke Siva som en nasjonal virkemiddelaktør for industriutvikling³⁴. Beslutningen innebærer at Siva skal konsentrere seg om eiendomsinvesteringer og -forvaltning, industriotter og testfasiliteter (katapult). Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke er positive til dette grepet. Forvaltningen av inkubasjonsprogrammet og næringshageprogrammet vil flyttes til Innovasjon Norge. Sivas

33 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-1-s-20252026/id3123253/>

34 Nærings- og fiskeridepartementet, 2026: Oppdragsbrev til Siva. <https://www.regjeringen.no/contentassets/d19b1a0ada7345dd99433f886888948f/siva-oppdagsbrev-for-2026.pdf>

eierandeler i innovasjonsselskapene vil avhendes. Partene mener likevel at det er viktig at Siva gis fleksibilitet til å fortsette engasjementet i innovasjonsselskaper som driver direkte med industriutvikling, og således er relevant ifm. Sivas nye rolle som industriutvikler.

Offentlige innkjøp utgjør over 800 milliarder kroner i året³⁵. Krav fra offentlige innkjøpere er et godt virkemiddel for å nå klima- og miljøpolitiske mål og for å skape et sterkt hjemmemarked for innovative og miljøvennlige produkter og produksjonsprosesser. Direktoratet for forvaltning og økonomistyrings (DFØ) analyser viser en klar økning i bruk av krav og kriterier for å fremme klima- og miljøhensyn. Den nye anskaffelsesloven, som ble vedtatt i 2026, viderefører hovedinnretningen i tidligere regler om klima- og miljøhensyn i offentlige anskaffelser. I tillegg er sikkerhet og beredskap tatt inn som et nytt samfunnshensyn, slik at offentlige oppdragsgiver kan stille krav for å ivareta sikkerhets- og beredskapshensyn i en anskaffelsesprosess. Den nye loven synliggjør også mulighetene oppdragsgiver har til å fremme innovasjon ved bruk av offentlige anskaffelser.

En erfaring fra bedriftene er at kvalifikasjonskrav og tildelingskriterier innen miljø, kvalitet og innovasjon ikke alltid er godt nok tilpasset produktet eller tjenesten som skal anskaffes. Offentlige innkjøpere er heller ikke godt nok kjent med mulighetene i dagens regelverk som kan bidra til både omstilling og økt verdiskaping i industrien. For at reglene skal få ønsket effekt er det behov for et kompetanseløft for offentlige innkjøpere. Et slikt kompetanseløft må gjennomføres gjennom konkrete tiltak som gir økt bestillerkompetanse på alle nivåer, også på ledelsesnivå der innkjøpsstrategier skal forankres. Dette må inkludere tilgang på god informasjon om hvilke norske bedrifter som har potensiale til å levere miljøvennlige og innovative produkter og tjenester. Kompetanseløftet kan gjennomføres av DFØ, som allerede har et ansvar for å veilede om reglene for offentlige anskaffelser.³⁶

Det pågår en diskusjon i EU om å innføre såkalte Buy European klausuler ('made in the EU', 'European preference') i EUs regelverk og virkemiddelapparat. Det er avgjørende at dette også omfatter Norge, som del av EUs indre marked gjennom EØS-avtalen. Buy European klausuler har blant annet blitt nevnt ifm. revisjon av de europeiske anskaffelsesreglene. En måte å operasjonalisere dette på kan eventuelt være ved å legge europeiske minstekrav til grunn som kontrakts- eller kvalifikasjonskrav ved innkjøp. Et eksempel på slike minstekrav kan være utslippskrav iht. det europeiske industriutslippsdirektivet.

Leverandørutviklingsprogrammet (LUP) er et samarbeid mellom KS, NHO, Innovasjon Norge og Forskningsrådet. LUP hjelper kommuner, fylkeskommuner og statlige virksomheter med å gjennomføre innovative anskaffelser og mobiliserer bedrifter og leverandører til å levere bedre løsninger. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke foreslår at LUP ser på mulighetene til å jobbe mer med innovative og miljøvennlige anskaffelser innen industriell vareproduksjon.

35 <https://www.dfo.no/nokkeltall-og-statistikk/innkjop-i-offentlig-sektor/utgifter-til-offentlige-innkjop>

36 Nærings- og fiskeridepartementet, 2025: Lov om endringer i anskaffelsesloven (samfunnshensyn, mv.). Prop. 147 L (2024–2025)

Flere virksomheter trenger i tillegg ekspertise som kan bidra i prosesser med ny teknologi eller med å effektivisere produksjonsprosesser. Bruk av ekspertise i konsulentbedrifter, forskningsinstitutter og næringsklynger kan bidra til å sikre raskere implementering av tiltak for økt eksport og produktivitetsvekst. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke er positive til slike bidrag som kan muliggjøre ny teknologi og mer effektive produksjonsprosesser, forutsatt god involvering i bedriftene.

ANBEFALTE TILTAK OG VIRKEMIDLER:

- Det næringsrettede virkemiddelapparatet må ha ordninger med tilstrekkelig risikoavlastning til prosjekter i den vareproduserende industrien som bidrar til å nå fastsatte klima- og miljømål. I tillegg bør samfunnshensyn som for eksempel sikkerhet, beredskap og kontroll på kritiske industrielle verdikjeder vektlegges sterkere i det næringsrettede virkemiddelapparatet.
- Inkludere partene i arbeidslivet bedre i det kontinuerlige forbedringsarbeidet med Én vei inn, og i utvikling av en ny samhandlingsmodell for aktørene i virkemiddelapparatet.
- Gjennomføre et kompetanseløft for offentlige innkjøpere om vektlegging av kvalitet, klima- og miljø, sikkerhet og beredskap i offentlige anskaffelser, med mål om å forbedre kunnskapen om norske industribedrifter som kan levere miljøvennlige og innovative produkter og tjenester.
- Stille tydeligere krav til investeringer i forskning og innovasjon ved offentlige anskaffelser.
- Innrette lån- og garantiordninger, skattefunn og andre tidligfasemidler til også å omfatte innovasjon som bidrar til investeringer i produksjonsutstyr, automatisering, robotisering, digitalisering, som gir skalering av produksjon.
- Forenkle regelverk og rapporteringskrav til støtteordninger i virkemiddelapparatet, med mål om å gjennomføre flere innovasjonsprosjekter.

Oppfølging av strategien

Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke foreslår at Nærings- og fiskeridepartementet etablerer et kontaktforum for den vareproduserende industrien. Kontaktforumet bør bestå av representanter for partene, supplert med bedriftsrepresentanter, tillitsvalgte i den vareproduserende industrien og academia. Den bør også inkludere deltakere fra andre relevante departementer.

Kontaktforumet bør ha som mandat å følge opp denne strategien, og vurdere behov for flere tiltak, samt diskutere og samordne innspill til utviklingen av rammebetingelser både i Norge og i EU. Kontaktforumet for den vareproduserende industrien bør rapportere til Næringsministeren.

I Regjeringens Veikart 2.0: Grønt industriløft som ble lagt frem i 2024, fremgår det også at Regjeringen vil etablere et topplederforum som møter næringsministeren regelmessig. Forumet skal ha som hovedoppgave å koble vareproduserende industri sammen med de nye grønne verdikjedene og vil ha deltagere fra både produksjonsbedriftene og de grønne verdikjedene³⁷. Norsk Industri, Fellesforbundet og Styrke mener at et slikt topplederforum også vil bidra til oppfølging av strategien.

37 <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/veikart-2.0-gront-industriloft/id2996119/>